

LIETUVOS TSR MOKSLŲ AKADEMIJA
ISTORIJOS INSTITUTAS
LIETUVOS TSR ISTORIJOS PROBLEMINĖ MOKSLINĖ TARYBA

LIETUVOS
ISTORIJOS
METRAŠTIS

1979 METAI

VILNIUS „MOKSLAS“ 1981

INSTITUTE OF HISTORY
OF THE ACADEMY OF SCIENCES OF THE LITHUANIAN SSR
THE SCIENTIFIC PROBLEM BOARD
OF THE HISTORY OF THE LITHUANIAN SSR

THE YEAR-BOOK
OF LITHUANIAN
HISTORY

1979

VILNIUS

1981

INSTITUT FÜR GESCHICHTE
DER AKADEMIE DER WISSENSCHAFTEN DER LITAUISCHEN SSR
PROBLEMISCHER-WISSENSCHAFTLICHER RAT
FÜR GESCHICHTSFORSCHUNG DER LITAUISCHEN SSR

JAHRBUCH
FÜR LITAUISCHE
GESCHICHTE

1979

VILNIUS

198

АКАДЕМИЯ НАУК ЛИТОВСКОЙ ССР
ИНСТИТУТ ИСТОРИИ
НАУЧНЫЙ СОВЕТ ПО ПРОБЛЕМАМ ИСТОРИИ
ЛИТОВСКОЙ ССР

ЕЖЕГОДНИК
ИСТОРИИ
ЛИТВЫ

ГОД 1979

ВИЛЬНЮС «МОКСЛАС» 1981

Redakcinė kolegija

Jonas DOBROVOLSČAS, Mečislovas JUČAS, Vytautas MERKYS, Vacys MILIUS, Giedrė NIUNKIENĖ, Rita STRAZDŪNAITĖ (sekretorė), Henrikas ŠADŽIUS, Adolfas TAUTAVIČIUS, Bronius VAITKEVIČIUS (vyr. redaktorius), Regina ŽEPKAITĖ (vyr. redaktorius pavaduotoja)

Išleista LTSR MA Istorijos instituto užsakymu

Li 237

Lietuvos istorijos metraštis = Ежегодник истории Литвы =
The year-book of Lithuanian history / LTSR MA, Istorijos in-tas,
LTSR istorijos problem. moksl. taryba; Red. kolegija: B. Vaitkevičius (vyr. red.) ir kt.— V.: Mokslas.

Leidž. nuo 1973 m.

1979 m. 1981. 176 p. Lygiagr. antr. taip pat vok. Str. santr. rus. LTSR MA istorijos in-to leid. 1979 m. bibliogr. / O. Adomonienė, p. 141—143. Bibliogr. nuorodos išnašose.

0505040000

BBK 63.3(2Liet.)
9(TL)

M $\frac{10604-071}{M854(10)-81}$ Z-81

© LTSR MA Istorijos institutas, 1981

IN MEMORIAM

JUOZAS ŽIUGŽDA

(1893.III.1—1979.III.27)

J. Žiugžda nuėjo ilgą ir garbingą gyvenimo kelią. Su jo vardu susijęs marksistinio-lenininio istorijos mokslo Lietuvoje susiformavimas ir raida, jis buvo vienas iš veikiausių šio mokslo organizatorių ir puoselėtojų.

J. Žiugžda gimė Kapsuko rajono Plynių kaime valstiečių šeimoje. Baigęs Veiverių mokytojų seminariją, jis, kaip ir daugelis kitų demokratiškai nusiteikusių jaunuolių, visas savo jėgas skiria šviesti liaudžiai. Nuo pradinės mokyklos mokytojo iki Tarybų Lietuvos švietimo ministro — toks J. Žiugždos pedagogo, švietimo organizatoriaus nueltas kelias.

Jau buržuazijos valdymo metais J. Žiugždos kūrybiniame darbe derinasi pedagogo ir mokslininko filologo specialybės. Gili ir įvairiapusiška humanitarinė mokslinė erudicija padėjo jam sėkmingai darbuotis lituanistikos baruose. Jis — keleto vadovėlių vidurinei mokyklai autorius. Ir tarybiniais metais ištiesios moksleivių kartos mokėsi lietuvių kalbos iš J. Žiugždos parašytų lietuvių kalbos morfologijos ir sintaksės vadovėlių.

Rūsčiais Didžiojo Tėvynės karo metais J. Žiugžda pradėjo aktyviai reikštis kaip istorikas. Jau tuo metu jis nemažai padarė, iškeldamas liaudies masių lemiamą vaidmenį istorijoje, atskleiddamas lietuvių tautos didvyrišką kovą prieš kryžiuočius, nušviesdamas lietuvių ir rusų tautų draugystę. Jo darbai žadino patriotinius jausmus, skatino pasiryžimą nugalėti vokiškuosius fašistinius grobikus.

Nuo pat pirmųjų pokario metų partija J. Žiugždai paveda didelį ir atsakingą uždavinį — marksistiškai įvertinti lietuvių tautos istoriją, sukurti apibendrintą daugiatomį Lietuvos TSR istorijos kursą. Jo suburtas autorių kolektyvas energingai ėmėsi plėsti lietuvių tautos istorijos dirvonus: marksistinės-lenininės metodologijos pagrindu įvertino ir nušvietė pagrindines mūsų krašto praeities problemas, pateikė klasinį, marksistinį istorinių įvykių ir veikėjų vertinimą, išsamiai pagrindė darbininkų klasės vadovaujamą vaidmenį darbo žmonių kovoje už socialinį ir nacionalinį išsivadavimą.

J. Žiugždos vadovaujamo autorių kolektyvo veiklos rezultatas — Lietuvos TSR istorijos I, II ir III tomai, Lietuvos TSR istorijos trumpas kursas, keletas straipsnių ir dokumentų rinkinių. Jis kelių knygų, jų tarpe „Antanas Mackevičius. 1863—1864 metų sukilimo reikšmė lietuvių tautos istorijoje“, autorius.

Plati ir įvairiapusiška J. Žiugždos mokslinė ir organizacinė veikla. Jis buvo išrinktas Lietuvos TSR MA akademiku, viceprezidentu, buvo ilgametis Istorijos instituto direktorius. Vadovaudamas Vilniaus V. Kapsuko universiteto TSRS bei Lietuvos TSR istorijos katedroms, J. Žiugžda daug padarė tarybinių istorikų kadrams parengti.

J. Žiugžda buvo renkamas Lietuvos KP CK nariu, TSRS Aukščiausiosios Tarybos ir Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos deputatu, buvo vienas iš respublikinės „Zinijos“ draugijos organizatorių, TSRS—Lenkijos draugystės draugijos Lietuvos skyriaus pirmininku. Tarybinė vyriausybė deramai įvertino jo nuopelnus. Jis buvo apdovanotas dviem Lenino ordinais, dviem Darbo raudonosios vėliavos ordinais, Tėvynės karo II laipsnio ordinu, jam buvo suteiktas Lietuvos TSR nusipelnusio mokslo veikėjo garbės vardas.

J. Žiugždos nueltas gyvenimo kelias — garbingas pedagogo ir mokslininko, visuomenės veikėjo ir patrioto, piliečio ir komunisto kelias. Jo šviesi asmenybė liks visų jį pažinojusių širdyse.

H. Šadžius